

कक्षा दुईको नेपाली भाषापाठ्यपुस्तक (२०७६) को अध्ययन

१९१

शोधार्थी

तुलसा देवी घिमिरे

क्याम्पस क्रमाङ्क र शैक्षिक वर्ष : ४ (२०६८/०६९)

त्रि.वि. दर्ता नं. : ९-२-७३७-११८-२००८

दोस्रो वर्षको परीक्षा क्रमाङ्क र वर्ष : २१८००५३ (२०७०)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली भाषा शिक्षा विभाग,
जनता बहुमुखी क्याम्पस, इटहरी स्नातकोत्तर तह दोस्रो
वर्षको नेपा.शि. ५९८ प्रयोजनका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
शिक्षाशास्त्र सङ्काय
नेपाली भाषा शिक्षा विभाग
जनता बहुमुखी क्याम्पस
इटहरी, सुनसरी
२०७७/२०२१

स्वयम् घोषणा

म शोधार्थी तुलसा देवी घिमिरे यो घोषणा गर्दछु । प्रस्तुत शोधपत्र मेरो मौलिक अनुसन्धान हो । शोधपत्रको कुनै अंशसमेत मैले कहीं कतैबाट हुबहु नक्कल गरेको होइन । आवश्यकताअनुसार सन्दर्भ र स्रोत खुलाई पूर्वकार्यको प्रयोग गरेको/गरेकी छु । यदि कहीं कतैबाट हुबहु नक्कल गरेको प्रमाणित भए त्यसबाट आउने सबैखाले परिणामहरूको सामना गर्ने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु । यस सम्बन्धमा पछि कहीं कतै र कुनै किसिमको उजुर बाजुर गर्ने छैन ।

तुलसा देवी घिमिरे
शोधार्थी

जनता बहुमुखी क्याम्पस

इटहरी, सुनसरी

स्थापित : २०४५

(त्रिभुवन विश्वविद्यालयबाट सम्बन्धन प्राप्त)

व्यवस्थापन, मानविकी तथा शिक्षाशास्त्र सङ्काय

२०२५ - ५८१३००

५८००६४

प.सं.
च.नं.

मिति:

शोध निर्देशकको सिफारिस पत्र

यस क्याम्पसको नेपाली शिक्षा विभाग अन्तर्गतकी शोधार्थी तुलसा देवी घिमिरेद्वारा नेपाली शिक्षा विभागमा स्नातकोत्तर उपाधिका निमित्त प्रस्तुत कक्षा दुईको नेपाली भाषापाठ्यपुस्तक (२०७६) को अध्ययन शीर्षकमा शोधपत्र मेरा निर्देशनमा तयार पार्नु भएको हो। प्रस्तुत शोधपत्र सम्बन्धित तहमा उपयुक्त भएकाले आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि विभागसमक्ष सिफारिस गर्दछु।

.....

शोध निर्देशक

तीर्थराज भट्टराई

०२५-५८१३००
FAX: ०२५-५८००६४

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
Tribhuvan University
जनता बहुमुखी क्याम्पस
Janta Multiple Campus
इटहरी, सुनसरी, नेपाल
Itahari, Sunsari, Nepal
स्थापित : २०४५
(त्रिभुवन विश्वविद्यालय व्यवस्थापन, मानविकी तथा शिक्षाशास्त्र सङ्काय सम्बन्धन प्राप्त)
(QAA Certified)

प.सं.

मिति:

च.नं.

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, जनता बहुमुखी क्याम्पस, नेपाली भाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको नेपा. शि ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ यस विभागका विद्यार्थी तुलसा देवी घिमिरेले तयार पार्नुभएको कक्षा दुईको नेपाली भाषापाठ्यपुस्तक (२०७६) को अध्ययन शोधपत्र नेपाली शिक्षा विषयमा स्नातकोत्तर उपाधिका निमित्त उपयुक्त ठहरिएकाले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

हस्ताक्षर

१. मदनराज बराल

विभागीय प्रमुख

२. उप प्रा. रामदेव मण्डल

बाह्य परीक्षक

(सूर्यनारायण सत्यनारायण मोरवैता

यादव बहुमुखी क्याम्पस, सिरहा)

३. तीर्थराज भट्टराई

शोध निर्देशक

मिति:

वि.सं. २०७७/११/२६

इ.सं.: १० मार्च २०२१

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय स्नातकोत्तर तहको दोस्रो वर्ष नेपाली मूल विषयको आंशिक आवश्यकता पूरा गर्नका लागि *कक्षा दुईको नेपाली भाषापाठ्यपुस्तक (२०७६) को अध्ययन* विषयमा गरिएको हो ।

यो शोधपत्र मैले आदरणीय गुरु तीर्थराज भट्टराईको कुशल निर्देशनमा तयार पारेको हुँ । शोध शीर्षक चयनदेखि शोधपत्र तयार पार्दासम्म उहाँले उपयुक्त सल्लाह दिनु भएको हुँदा उहाँको सल्लाह र सहयोगका लागि हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु । सम्बन्धित विषयका विज्ञ लगायत राय आवश्यक पर्ने हुँदा यसमा मार्गनिर्देशन गर्नु हुने नेपाली शिक्षा विषयका विभागीय प्रमुख मदनराज बराल तथा अन्य गुरुहरू टङ्कप्रसाद न्यौपाने, दीपकप्रसाद न्यौपाने, नवीनकुमार शर्मा लगायत सम्पूर्ण नेपाली विभागप्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

त्यसैगरी जनता बहुमुखी क्याम्पसको पुस्तकालय परिवारलाई हृदयदेखि धन्यवाद दिन चाहन्छु । त्यसैगरी मेरो शुभचिन्तक साथीहरू, सहकर्मी सहयोगी साथी, शिक्षा आर्जनमा हौसला प्रदान गर्दै मलाई यो अवस्थासम्म पुऱ्याउने मेरा बाबाआमा, श्रीमान् र परिवारप्रति आजीवन ऋणी छु । प्रस्तुत शोधपत्र आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि नेपाली भाषा शिक्षा विभाग जनता बहुमुखी क्याम्पस, इटहरी, सुनसरीसमक्ष पेश गरेको छु ।

शोधार्थी

तुलसा देवी घिमिरे

शोधसार

शोधपत्रको शीर्षक	: कक्षा दुईको नेपाली भाषापाठ्यपुस्तक (२०७६) को अध्ययन
शोध निर्देशक	: तीर्थराज भट्टराई
शोधार्थी	: तुलसा देवी घिमिरे
क्याम्पस विभाग	: जनता बहुमुखी क्याम्पस, इटहरी, सुनसरी
शैक्षिक वर्ष	: २०६८/६९
पृष्ठ सङ्ख्या	: ४९+९
अध्याय	: पाँच
उद्देश्य	: यस शोधपत्रका उद्देश्यहरू कक्षा दुईको नेपाली भाषा पाठ्यपुस्तकको बाह्य तथा आन्तरिक विशेषताका आधारमा विश्लेषण गर्नु ।
शोध विधि	: यो शोधपत्र तयार पार्नको लागि वर्णनात्मक र विश्लेषणात्मक विधिको प्रयोग गरिएको छ ।
निष्कर्ष	: कक्षा दुईको नेपाली भाषा पाठ्यपुस्तकको बाह्य तथा आन्तरिक विशेषताका आधारमा विश्लेषण गरी पाठ्यपुस्तकका आन्तरिक, प्राज्ञिक पक्षमा के-कति राम्रा र नराम्रा पक्षहरू छन् भनी निष्कर्ष निकालिएको छ ।

विषय सूची

शीर्षक	पृष्ठ. सङ्ख्या
अध्याय एक : शोधपत्रको परिचय	
१.१ पृष्ठभूमि	१
१.२ समस्या कथन	३
१.३ अध्ययन उद्देश्य	४
१.४ अध्ययनको औचित्य	४
१.५ अध्ययनको परिसीमा	५
१.६ शोधपत्रको रूपरेखा	५
अध्याय दुई : पूर्वकार्यको समीक्षा तथा धारणात्मक संरचना	
२.१ पूर्वकार्यको समीक्षा	६
२.२ पुनरावलोकनको उपादेयता	९
२.३ सैद्धान्तिक ढाँचा	९
२.३.१ भाषा पाठ्यपुस्तक अध्ययन विश्लेषण	१०
२.३.१.१ बाह्य/भौतिक/परिधीय आधार	११
२.३.१.२ आन्तरिक/प्राज्ञिक आधार	१३
२.४ अवधारणात्मक ढाँचा	१५
अध्याय तीन : अध्ययनको ढाँचा र विधि	
३.१ तथ्याङ्कन सङ्कलन	१६
३.१.१ प्राथमिक स्रोत	१६
३.१.२ द्वितीयक स्रोत	१६
३.२ अध्ययन विधि/पद्धति	१६
३.३ जनसङ्ख्या र नमुना	१७
३.४ तथ्याङ्क सङ्कलन विधि	१७
३.५ अनुसन्धान प्रक्रिया	१७
अध्याय चार : व्याख्या तथा विश्लेषण	
४.१ बाह्य आधारमा मेरो नेपाली किताबको विश्लेषण	१८
४.१.१ आवरण पृष्ठ	१८

४.१.२ आकार/प्रकार	१८
४.१.३ कागजको गुणस्तर	१९
४.१.४ अक्षराकार र ठाउँ छोडाइ	१९
४.१.५ छपाइ र बँधाइ	२०
४.१.६ मूल्य र सुलभता	२१
४.२ आन्तरिक/प्राज्ञिक आधारमा मेरो नेपाली किताबको विश्लेषण	२२
४.२.१ विषयवस्तु/पाठ्यवस्तु	२२
४.२.२ कविता विधाहरू	२७
४.२.३ कथा विधाहरू	२८
४.२.४ निबन्ध विधा	२९
४.२.५ संवाद विधा	२९
४.३ विधाको छनोट	३०
४.४ पाठको विविधता	३१
४.५ भाषाशैली	३१
४.६ शब्दभण्डार	३५
४.७ नमुना अभ्यास	३९
४.८ चित्र	४१
४.९ विविध	४२
अध्याय पाँच : सारांश, निष्कर्ष, उपयोगिता र सुझाव	
५.१ सारांश	४४
५.२ निष्कर्ष	४४
५.३ उपयोगिता	४६
५.४ सुझाव	४६
५.४.१ भावी अनुसन्धान तह	४९
५.४.१ सम्भावित शीर्षकहरू	४९
सन्दर्भ सामग्री सूची	

तालिका सूची

तालिका नं.	पृष्ठ सङ्ख्या
तालिका १ : विषयवस्तुको सूची	२३
तालिका २ : कविता विधा	२८
तालिका ३ : कथा विधा	२८
तालिका ४ : निबन्ध विधा	२९
तालिका ५ : संवाद विधा	२९
तालिका ६ : विधाको छनोट	३०
तालिका ७ : नमुना अभ्यासका किसिम	३९
तालिका ८ : चित्र सङ्ख्या	४१